

3. Логінова А.О., Муніч Н.В. Наукова спадщина в змісті шкільної географічної освіти. Збірник матеріалів круглого столу «Історія – діалог – траєкторія розвитку», присвяченого 85 річчю відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України. Київ : Педагогічна думка, 2019. 88-92 с.

4. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: навч. посібник / М. П. Крачило. Київ: Вища школа, 1994. 191с.

5. Ковпаненко Н. Шміт (Шмідт) Федір Іванович. Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України: Біографічний довідник. Київ: Інститут історії України, 2005. Ч. 2.

УДК 37.09:304] (316.7)

Педагогічні науки

СТРАТЕГІЯ ЗАПОБІГАННЯ БУЛІНГУ В ШКОЛАХ ЯПОНІЇ

*Малюга М.М., Калініна Г.М.,
наукові співробітники
Відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
м. Київ, Україна*

Освітня сфера для кожної держави є однією з пріоритетних, тому що діти це – потенціал кожної країни, й саме вони визначають майбутній розвиток цієї держави. З метою створення належних умов для гармонійного та всебічного розвитку зростаючого покоління держава всіляко сприяє правовому й соціально-економічному захисту дітей. Особлива увага приділяється сфері освіти й вихованню майбутнього покоління, допомозі всім учасникам навчально-виховного процесу, постійній просвітницькій роботі та ін.

Але, на жаль, деякі проблеми, навіть при закладанні сприятливого підґрунтя, зостаються актуальними повсякчас.. Наприклад, проблема булінгу (цькування) в дошкільних закладах, в школах та ЗВО тощо. Так, за даними світового лідера із захисту прав та інтересів дітей у понад 190 країнах світу – Дитячого фонду ООН –

ЮНІСЕФ (UNICEF, URL:<https://www.unicef.org>) кожен третій учень віком 13-15 років систематично страждає від булінгу (URL:<https://ukraine.ureport.in/story/390/>).

Булінг (цькування) (*від англ. to bull – переслідувати, задиратися, знущатися, змушувати погрозами*) – це небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною (*булер*) чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили (*за визначенням ЮНІСЕФ*) (URL:https://www.unicef.org/ukraine/media/2886/file/Bulling_system.pdf).

Проблема цькування у школі не є проблемою тільки сучасності. Так, ще у 1910 році у Відні відбувся конгрес «Про суїцид, зокрема, про суїцид серед тих, хто навчається в середній школі» організаторами якого були: психоаналітик З. Фройд, психолог та психіатр А. Адлер та психіатр В. Штекель. Тоді З. Фрейд зазначив, що: «<...> Не можна звинувачувати лише школу в тому, що в ній стільки насилля і в тому, що діти чинять суїциди, але вина школи в тому, що вона нічого не робить, аби хоч якось протистояти цій тенденції» [1].

З того часу пройшло більше століття, проблема цькування в закладах освіти залишалася актуальною весь цей час. Фундаментальні дослідження цієї проблеми розпочалися у 60–70-х роках ХХ ст. зарубіжними фахівцями (Д. Олвеус, А. Пікас, Е. Роланд, П. Гайнеманн, В. Ортон, Д. Лейн, Д. Таттум, Е. Мунте та ін.), коли девіантна, агресивна поведінка в соціумі з поодиноких випадків почала перетворюватися в певну норму поведінки.

В Україні загалом, проблема цькування активно почала вивчатися порівняно недавно, десь з 2000-х років. Як і зарубіжні, так і вітчизняні вчені (О. Барліт, О. Глазман, А. Король, Л. Лушпай та ін.) дійшли висновку, що існує певний зв'язок між тим, як людина зростає, виховується й навчається, і що булінг є першим кроком до справжнього насильства й злочинної поведінки. Саме тому, важливо знати важелі впливу і контролю над ситуацією для зменшення насильства в закладах освіти, підліткової злочинності й використання цькування [2]. Профілактика зниження кількості

випадків насильства й цькування в освітньому середовищі існує, і на думку багатьох вчених, педагогів і батьків це: проведення систематичних просвітницьких заходів різноманітного формату з ненасильницької поведінки, створення ефективної державної політики щодо запобігання та протидії проявам насильства (цькуванню) у закладах освіти, впровадження якісних запобіжних програм, вивчення та застосування зарубіжної практики боротьби та подолання дитячої агресії в дошкільних закладах і школах та ін.

Тож, у рамках зазначеної теми, розглянемо міжнародний досвід запобігання та протидії булінгу в закладах освіти на прикладі Японії. У рамках пілотної програми «Шкільний юрист», яка була розпочата в деяких муніципалітетах в Японії з 2016 року та мала на меті боротьбу з булінгом (цькуванням), знущаннями, прогулами та полегшення навантаження на вчителів [3] було запроваджено використання здобувачами освітніх послуг застосунку для смартфонів «STOPit» (URL:https://play.google.com/store/apps/details?id=com.stopitcyberbully.mobile&hl=en_US&gl=US). Цей застосунок був запроваджений у рамках розвитку цифрового суспільства [4;5] та дозволяє користувачам анонімно повідомляти про випадки знущань [3].

Застосунок «STOPit», розроблений в США, дає змогу створити безпечні місця для життя, роботи й навчання. З початку академічного 2017 року застосунок застосовувався приблизно в 6000 школах Японії. Ним може користуватися будь-яка установа, підприємство чи організація.

Наприклад, у США ним користуються більше ніж 3,29 мільйона людей. За допомогою STOPit Messenger користувач може миттєво повідомити про неналежну поведінку або занепокоєння щодо своєї безпеки (переслідування, знущання, погрози, порушення етичних норм чи дотримання правил, незаконне володіння зброєю, «дідівщину», загрозу безпеці установі, підприємству чи організації, погрози та приниження через сексуальну орієнтацію, напад чи протиправну діяльність, або попросити допомоги для себе чи когось іншого). У повідомленнях може бути текст, фото-

графії чи відео й забезпечується двостороннє анонімне спілкування між суб'єктом і роботодавцем.

Першими в Японії застосунок STOPit підключили в державних неповних середніх школах міста Касіва, в префектурі Тіба. У перші місяці, кількість повідомлень через застосунок перевищувала кількість офіційних заяв про булінг у школах у три рази, що стало показником ефективності застосунку. Як зазначив представник Муніципальної ради освіти цього міста «<...> інформацію із застосунку про випадки знущань обробляють швидше, до того як наслідки стануть дуже серйозними» [Цит. за: 6].

У тому ж році, муніципалітет підключив до застосунку Університет Чіба (URL:<https://www.chiba-u.ac.jp/e/index.html>), і кількість повідомлень про знущання виросла фактично у п'ять разів (133 випадки), порівняно з 2016 навчальним роком, де повідомлення про булінг приймалися тільки по телефону та електронній пошті.

Коли застосунок STOPit стає доступним для учнів, школи проводять уроки, де передбачені заходи запобігання булінгу та знущань із використанням навчальних матеріалів, створених у межах співпраці працівників освіти, академічної спільноти й Уряду, Університету Чіба та Муніципальної ради освіти міста Касіва.

Навчальні матеріали оновлюються кожного року. STOPit Япон поширив близько 3000 DVD-дисків та інших навчальних матеріалів серед викладачів по всій Японії. З 2019 академічного року до застосунку доєдналися школи в муніципалітетах префектур Ібаракі, Канагава і Окаяма, що збільшило кількість користувачів приблизно до 50 000 чоловік у 100 школах.

Також, з 2019 академічного року навчальні матеріали STOPit сприяли толерантному ставленню та розумінню необхідності боротьби за рівні права сексуальних меншин у Японії.

Отже, резюмуючи треба зазначити, що запроваджена в школах та ЗВО з 2016 року пілотна програма «Шкільний юрист», а також застосунок до неї «STOPit» Япон стали новим методом допомоги як для вчителів та викладачів, учнів і студентів,

адміністрації закладів, батьків, так і для встановлення конструктивного зворотного зв'язку з органами державної та місцевої влади. Рациональне управлінське рішення щодо надання професійної правової допомоги й знань про юридичні методи боротьби зі знуцаннями в системі освіти Японії за п'ять років допомогло запобігти посиленню та поширенню проблеми булінгу, сприяло просвіті, спрямованій на запобігання насилля та забезпечило дієвість і партнерську взаємодію як органів державної влади, так і адміністрацій закладів освіти.

Література:

1. Поречна О. Цькування в школі: вихід є завжди. 2019. URL:<https://osvita.ua/school/64220/>
2. Король А. Причини та наслідки явища булінгу. 2009. URL:https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/poperedzhnya_dl/buling_article.pdf
3. Правительство расширяет систему «школьного юриста» для борьбы с издевательствами и снижает нагрузку на учителей. 2018. URL:<https://mainichi.jp/english/articles/20180908/p2a/00m/0na/011000c>
4. Калініна Л. М. Генезис інформаційного менеджменту як галузі наукового знання. Стратегічні пріоритети. 2009. №4 (13). С. 71–76.
5. Калініна Л. М., Малюга М. М. Система соціального кредиту як широкомасштабний проект побудови гармонійного суспільства в цифрову епоху. Український педагогічний журнал. Київ, 2019. № 4. С. 5 – 19. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719088/>
6. Популярное приложение для борьбы с издевательствами STOPit будет представлено по всей Японии. 2018. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20180520/p2a/00m/0na/007000c>